

Schleyermachers Sittenlehre ausführlich dargestellt und beurtheilt von Franz Vorländer, Prof. der Phil. in Marburg. Marburg 1850. 8. 2 Ex.

Flora Batava. 161—164.

Mödet den 29de November.

Prof. *Forchhammer* meddeelte en kort Beretning over Robert Chambers ancient sea-margins og en Sammenligning af disse med vore Forhold. Dette meget udførlige, og saavidt man uden specielle Undersøgelser kan bedømme, nøiagtige Arbeide behandler en Gjenstand, som er i høieste Grad interessant og vigtig for os, en Undersøgelse nemlig over de gamle Havstokke og Strandbredder paa de brittiske Öer. Da det ikke kunde være Opgaven, at forelægge for Selskabet et Udtog af Chambers interessante Undersøgelser foretrak *Forchh.* at sammenligne de Forhold, som Chambers har iagttaget med dem, som i en Række af Aar have været Gjenstand for hans egne Undersøgelser, og ofte været omtalte i Selskabets Möder.

Ligesom hos os findes ved de skotske Kyster og Fjorde Lag, snart bestaaende af Leer, snart af Sand, der dels ved deres Beliggenhed, dels ved den Mængde Levninger af Söedyr, som de indeholde, hentyde paa en tidligere høiere Vandstand i Forhold til Kysterne. Hos os stige disse gamle, beviisligen af Havet afsatte Lag i Almindelighed ikke betydeligen over 20 Fod, i Skotland derimod synes de at hæve sig til langt større Höider. Men medens Chambers efterviser og fremhæver som særdeles mærkværdigt og vigtigt, at Terrasserne af de samme Lag forekomme paa de brittiske Öers forskjellige Steder i samme Höide over Havets nuværende Niveau, er Forholdet hos os saaledes, at der er Dele af Landet, hvor denne Niveauforskjel er større end i andre, og i omtrent Halvdelen af hele Riget opdager man ikke det ringeste Spor af en Niveauforandring forsaavidt samme bliver antydet ved

Lag, der indeholde Levninger af nulevende Södyr. Chambers efterviser, især i Skotland en Mængde over hinanden liggende Terrasser, hvoraf de övre ere uden Forsteninger af Havets Beboere; ogsaa hos os kan man især i Jyllands store Sandegne eftervise, idetmindste nogle af disse terrasseformige Sletter. Paa de brittiske Öer forekommer som Undtagelse og pletviis enkelte Lag med Forsteninger af de brittiske Kysters endnu levende Södyr, indtil ganske usædvanlige Höider, saasom i Wales indtil 1700 Fod; ogsaa hos os iagttager man noget Lignende, endskjönt i et lavere Niveau, der svarer til Landets mindre Höide over Havet. Hertil hörer det mærkværdige Lag ved Tarbek i Nærheden af Bornhöft i Holsteen, som langt overstiger Alt hvad vi ellers iagttager af hævede Östers- og Muslingebanker, og netop findes i en Deel af Riget, hvor man hidtil ikke har iagttaget Spor af en vedvarende Hævning. Men Tarbek ligger ikke ret langt fra Segeberg, om hvis Gipsbjerg Prof. *Forchh.* har beviist at dets Omdannelse falder i vor Rullesteenstid og maaskee er samtidig med Hævningen af hiin Östersbanke. Det samme Phenomen, som vi have iagttaget hos os, at de höiere liggende Sandlag, endskjönt de ere höist sandsynligviis afsatte af Havet, ikke före Forsteninger, gjentager sig i Skotland, og der, ligesom her savner man en Antydning af de Omstændigheder, der kunne have foranlediget et saa paafaldende Phænomen. I Skotland finder man Törvemoser med Sumpplanter og Ferskvandsdyr, dækkede med Sand og Leer, der indeholde Levninger af Kysternes nuværende Saltvands *Fauna*, og Prof. *Forchh.* har viist at dette Phænomen er ganske almindeligt hos os, og at dertil hörende Kjendsgjæringer strække sig paa Europas Fastlandskyster fra Danmark til Spanien, vi kjende dem nu paa de brittiske Öer, fra Canalen indtil höit oppe i Skotland. Hos os har man allerede i længere Tid iagttaget mange Phænomener, i Forbindelse med de hævede Havstokke, som antyde, at Landet under disse tidligere Niveauforhold var beboet af Mennesker; Chambers efterviser det samme med Hensyn til de brittiske Öer.

Endnu maa det være tilladt at anföre et Par Iagttagelser, hvortil vore Kyster byde fortrinlig Leilighed, og som maaskee kunde benyttes til at oplyse enkelte af Chambers anførte Iagttag-

gelsler. Sand og Leer afsættes af det samme Hav paa samme Tid ikke i samme Niveau. Leret bundfælder sig ikkun af et fuldkommen roligt Hav, den Höide hvori det er afsat, udtrykker derfor Havspeilets sande Niveau, Sandet afsættes af Bölgetoppen, det udtrykker den største Höide, hvortil det bevægede Hav naaer. Imellem disse to af Havet afsatte Lag, kan der hos os findes en Forskjel af henved 8 Fod, den maa være langt større, hvor et dybere og større Hav tillader Dannelsen af høie Bölgebjerger.

I vore Marskegne voxer den ny afsatte Marsk indtil den har naaet en Höide, hvor den kun sjældent overskylles af Havet; den er da efter Marskbeboernes Udtryk moden, naar den da ikke ved Diger beskyttes imod Söen, skjæres den atter bort, og det Tilbageblivende danner Terrasser imod det forstyrrede Lag. Disse Terrasser ere lodret afskaarne, men ikkun faa Fod høie, og ere dannede under Havets aldeles uforandrede Niveau. Det er rimeligt at lignende Terrasser maa blive langt større, hvor Forskjellen mellem Höi- og Lavvande er betydeligere end ved vore Kyster.

Chambers Arbeide er af stor Interesse og det vilde være at ønske, at lignende Undersøgelser maatte blive anstillede i ret mange Lande.

Professor *Eschricht* henstillede til Selskabets nærmere Bedømmelse nogle Bemærkninger over Ribbenenes Forhold hos Fiskene i Sammenligning med deres Forhold hos de tre høiere Hvirveldyrklasser. Medens man nu er enig om, at Tvertapperne paa Fiskenes Hvirvelsöile ikke svare til dem paa Pattedyrenes i Almindelighed, men, forsaavidt de navnlig ganske almindeligen bag Gadboret danne Kanalen for Caudal-Arterien og Venen (hos Silden og andre ogsaa fortil for Aorta), ere at betragte som Hæmatophyser i Modsætning til de övre Hvirvelbuer som Naurapophyser — har man hidtil dog endnu vedblevet at sætte Fiskeribbenene som analoge med Pattedyrenes. Imidlertid danne Fiskeribbenenes to Siderækker dog, ved at udgaae fra Blodbuerne og navnlig hos Silden at stöde til den uparrede tagsteenlagte Skjælække langs